

Lietuvoje žmonės nežino smurto terminų

L.S. skaičius

46

- tikėtina, kad tiek procentų moterų Lietuvoje patiria psichologinį smurtą darbe.

Daugiau kaip pusė ligoninėse dirbančių slaugytojų, ypač priėmimo skyriuose, patyrė psichologinį smurtą

L.S. kalbasi su Higienos instituto, kurio darbuotojai atliko atskirą tyrimą, nagrinėdami psichologinio smurto darbo vietose paplitimą, pasireiškimo formas ir sąryšį su smurto rizikos veiksniais, Profesinės sveikatos tyrimų centro Psichosocialinių tyrimų skyriaus vadove **dr. Birute Pajarskiene**.

- Ar Jums nekilo abejonų, kad klausinėjami apie smurto apraiškas sostinės gyventojai nevisai tiksliai suprato, apie ką Jūs klausėte?

- Pavartosi terminą "psichologinis smurtas" ir modernios šalies gyventojai žino, apie ką kalbama. Nes ne kartą tokiuose tyrimuose yra dalyvavę. Pas mus visai kitaip. Ir todėl šį tyrimą atlikome truputėlį kitaip. Davėme psichologinio smurto formų apibrėžimus, kuriuos siūlo ir Pasaulio sveikatos ir Tarptautinė darbo organizacijos. Lietuvoje žmonės tik pradeda kalbėti apie psichologinį, ne fizinį

smurtą: prieš vaikus, prieš moteris. Tai yra labai svarbus etapas, nes viskas prasideda nuo kalbėjimo. Kad galima būtų spręsti problemą, reikia ją įvardinti. Šio tyrimo tikslas ir buvo - įvardyti problemą bei parodyti faktą.

- Koks tas faktas?

- Psichologinį smurtą, tai yra, vieną ar daugiau formų patiria 45 procentai mūsų apklaustų žmonių. Europos Sąjungos bendras vidurkis, kad tik penki procentai patiria grasinimus ir priekabiavimus. Mes pakliūname tarp pačių nepažangiausių Europos šalių.

- Kada šis negražus procentas,

ilustruojantis smurto darbe dydį, sumažės?

- Kai kurie žmonės sako, kad negali nebūti smurto, nes darbiniai konfliktai neišvengiami. Kol mes nepradėsime skirti sąvokų - kas yra norma, o kas žmogaus ir darbuotojų teisių pažeidimas, manau, šis procentas ir bus labai didelis.

- Kiek išplitęs emocinis smurtavimas prieš moteris?

- Esame anksčiau atlikę tyrimą apie psichologinį slaugytojų smurtą vienoje ligoninėje, bet nemanau, kad ji yra kokia išimtis. Patiriamo psichologinio smurto paplitimas siekė 70, o kai kuriuose skyriuose, pavyzdžiui, priėmimo, siekė ir 90 procentų. Slaugytojos tai priima kaip neišvengiamybę, kad kitaip ir būti negali. O būti gali kitaip, nes tam yra psichologinio smurto valdymas.

- Psichologinio smurto valdymas - kas tai yra?

- Identifikuoti, tirti, nustatyti ir imtis priemonių, kad psichologinis smurtas būtų sumažintas ar jo išvengta. Šie įpareigojimai yra tiesiogiai adresuoti darbdaviui. Žmonės kalba, kad dažniausia blogi, psichologinį smurtą arba emocinę prievartą, dėl kurios žmogus priverstas nemaloniai emociškai jaustis - naudoja darbdavys ar vadovas. Bet darbdavys pats privalo stengtis, kad to nebūtų. Ar taip yra? Toli gražu.

- Ar atliekamas kolektyvuose

Šiomet Valstybinis psichikos sveikatos centras įsitraukė į Europos Komisijos finansuojamą projektą: **"Smurtas prieš moteris darbe... Pasikalbėkime"**,

kuriam vadovauja tarptautinė organizacija "Mental Health Europe". Projekto metu Lietuvos moterys kviečiamos išsakyti nuomonę apie darbe vyraujančią atmosferą, pasikalbėti apie patiriamą psichologinį, fizinį smurtą ar priekabiavimą, ieškoti galimų sprendimo būdų bei aptarti egzistuojančią pagalbą mūsų šalyje. Projekto vykdytojai aktyviai ieško sėkmingų pavyzdžių, kaip darbdaviai padeda spręsti smurto prieš moteris problemą, kokių žingsnių imasi ir kokių rezultatų pasiekia. Projektu siekiama ne tik išryškinti mūsų visuomenėje egzistuojantį skaudulį, bet ir parodyti jau surastus sprendimo būdus. Tam buvo organizuotas "Geranoriškiausios darbovietės konkursas". Jo laimėtoja prieš dvi savaites paskelbta įmonė "Lietuvos geležinkeliai".

psichologinio smurto rizikos vertinimas?

- Neturiu duomenų įrodyti, bet turiu įtarimą, kad psichologinis smurtas išvis yra nevertinamas. Man kolegos papriekiaštautų, kad metodines rekomendacijas psichosocialiniams veiksniams vertinti pati ir parengiau. Bet visi pamiršta, kad tai buvo vos ne prieš penkiolika metų. Jos jau senos ir tokio veiksnio ten tikrai nebuvo. Bet

Trumpas emocinio smurto terminų žodynelis

Žodinė agresija (žeminimas) - žeminantis elgesys, kuris menkina žmogų arba dėl kurio darbuotojas gali pasijusti negerbiamas ir nevertinamas.

Ujimas (bauginimas) - pasikartojantis užgaulus elgesys, siekiant kerštingai, piktybiškai pažeminti, pakenkti darbuotojui ar darbuotojų grupei.
Priekabiavimas - bet koks nepageidautinas elgesys, darbe žeidžiantis žmogaus orumą dėl amžiaus, negalios, ŽIV būklės, šeimyninės padėties, lyties, seksualinės orientacijos, rasės, kalbos, religijos, politikos, profesinių sąjungų, kitos nuomonės ar įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, dėl sąsajų su mažuma, turtu, kilme ar kita padėtimi.
Grasinimas - žadėjimo panaudoti fizinę jėgą ar valdžią prieš darbuotoją (darbuotojų grupes) sukelta fizinės, seksualinės, psichologinės skaudos baimė arba kitos neigiamos pasekmės.

aš visuose kursuose primenu: atkreipkite dėmesį, jog būtina vertinti psichologinį smurtą. Bet eina paprasčiausiu keliu: pasiima metodiką, o nieko nereikia daryti - paimi, paplatini, paskaičiuoji. Ir ramu. Juo labiau, kad yra Europos Sąjungos parengtos rekomendacijos, jog reikia įtraukti dar vieną veiksnį - restruktūrizavimą.

- Koks ryšys tarp restruktūrizacijos ir psichologinio smurto?

- Restruktūrizavimu metu psichologinio smurto tikimybė didėja. Štai toks ir ryšys.

- Prasitarėte, kad Jus pačią nustebyno priekabiavimo duomenys.

- Daugelis jį pirmiausiai supranta kaip seksualinį. Aš tikėjau, kad priekabiavimo bus daugiausiai tarp moterų, nes tai rodė ir Europos Sąjungos duomenys. Jūs turbūt neatspėsite, kokios priekabiavimo rūšies skaičiai buvo didžiausi tyrime, kurį atlikome sostinėje, apklausdami atsitiktinai atrinktus žmones? Ogi dėl to, kad žmogus turi kitą nuomonę ar įsitikinimus. Tarp priekabiavimą patyrusių moterų ši forma sudarė 38 procentus. Seksualiniu priekabiavimu skundėsi dešimčia procentų mažiau. Tarp vyrų dėl kitos nuomonės skaičiai iš viso baisūs, 73 procentai.

- Vyrų, matyt, drąsesni savo nuomonę reikšti ir apginti?

- Bet ir moterų labai daug patiria psichologinį priekabiavimą dėl kitos nuomonės.

- Ar Jūs pritariate nuomonei, kad seksualinį priekabiavimą patiriantys patys jį provokuoja?

- Aš manau, kad auka yra auka. Nes provokuoti gali ir grožis. Juk kiekvienai įdomiai moteriai smalsu patikrinti savo grožio galimybes. Beje, visas mūsų tirtas smurto formas labiausiai patyrė moterys, išskyrus vieną - vyrų darbe grasinimus patiria dažniau nei moterys.

- Ar pavyko išsiaiškinti, kokioje darbinėje aplinkoje tarpsta emocinė prievarta?

- Ji tarpsta tuomet, kai darbo aplinkoje nėra teisingumo, kuomet žmonėms yra neaišku, koks iš tiesų yra jų darbinis vaidmuo, dažni konfliktai, didelis darbo krūvis. Kai dar ir vadovavimas netinkamas, rizika psichologiniam smurtui padidėja nuo trijų iki keturių kartų. Mūsų tyrimo duomenimis, tokioje psichosocialinėje aplinkoje žmogus dažniausiai susiduria su psichologiniu smurtu. Aišku, tai rizikos paskaičiavimai, ne tyrimo dalyvavusių atsakymai.

Kalbino

Solveiga Potapovienė